

2.1.2.h INVERTEBRATS NO ARTRÒPODES

El grup dels invertebrats no artròpodes és un immens calaix de sastre on van a raure totes les espècies animals després de retirar-ne els que tenen columna vertebral (numèricament insignificants) i els que tenen exosquelet articulat. Aquesta denominació, poc eufònica i doblement negativa, no té significat taxonòmic, ni implica unes dimensions lil·liputenques, ni tampoc comporta un paper ecològic menor. En comptes d'ésser una divisió natural, és un resultat de la tradició naturalística setcentista, poc amiga d'estudiar criatures poc o gens disseccables. La validesa actual d'un nom tan poc científic es deu, precisament i encara, al retràs considerable en l'estudi de les espècies afectades.

El nombre d'espècies d'invertebrats no artròpodes és encara desconegut. Les xifres que se citen més sovint no arriben al milió d'espècies (descrites o no) a escala global, però això és clarament una subestimació. D'acord amb els coneixements actuals, sembla raonable suposar que la xifra real és més de deu vegades aquesta. Així doncs, cal considerar aquest grup com un component molt important de la biodiversitat actual, potser el més important en quant a nombre d'espècies. La riquesa englobada en aquest grup fa impossible elaborar una anàlisi comparable a la que es presenta en altres capítols d'aquest document. Aquí cal afegir la manca d'estudis adequats per a moltes classes o fílums.

Les funcions i serveis que presten els invertebrats no artròpodes són cabdals. S'inclouen aquí espècies que són objecte d'importantes explotacions extractives i de cultiu, d'altres que tenen una gran rellevància mèdica o veterinària, i moltes que juguen papers ecològics essencials. L'existència de nombroses espècies de distribució restringida fa que tinguin una especial importància en l'estudi de la biodiversitat d'una àrea concreta. A més, la translocació de moltes espècies invasores que capgiren els ecosistemes autòctons és motiu de preocupació pràcticament arreu.

L'inventari dels invertebrats no artròpodes de Catalunya és encara deficitari en molts aspectes. Hi ha llacunes enormes en el seu coneixement, i són molt pocs els fílums que s'han estudiat de manera acceptable, encara que sigui només en l'aspecte purament taxonòmic. Les col·leccions existents són insuficients: les més importants de propietat pública han estat maltractades i expoliades, i les privades es concentren en uns pocs ordres de parts vistoses, generalment amb criteris poc útils per a l'estudi científic de la biodiversitat. Les bases de dades són pràcticament inexistent, mentre que els inventaris i catàlegs publicats són força desiguals en la qualitat de la informació continguda i en la cobertura dels diferents fílums.

El fílum animal més ben inventariat, deixant de banda els cordats, és probablement el dels mol·luscs. Les espècies catalanes d'aquest fílum es coneixen de manera raonable, en comparació a la majoria d'altres tàxons d'invertebrats no artròpodes. Així i tot, no existeix cap obra monogràfica actualitzada que permeti la identificació fiable. Amb les dades compendiades fins

ara, la biodiversitat dels mol·luscs de Catalunya es pot avaluar en aproximadament 180 espècies i subespècies terrestres, i 90 dulciaquícules. El percentatge d'endemismes del Principat de Catalunya és en ambdós casos de prop del 25 %, encara que la proporció podria ser del doble si es consideren també aquelles espècies que tenen una distribució reduïda fora d'aquesta demarcació. Les espècies introduïdes constitueixen, també en ambdós casos, quasi un 10 %.

La repartició d'aquesta biodiversitat és molt desigual, amb zones relativament petites on es concentren la majoria d'endemismes. Una de les zones amb més diversitat de mol·luscs terrestres és el parc natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, on s'han localitzat 106 espècies i subespècies. En comparació, Gran Bretanya sencera té 112 espècies (cap d'elles endèmica), tota l'Europa nord-occidental n'hostatja 276, i al conjunt de la Península Ibèrica hi viuen unes 470.

Les espècies de mol·luscs que habiten la mar catalana són unes 800, però podrien ser fins prop de 900, donat que hi ha moltes famílies que han estat poc o gens estudiades. És a dir, un 70 % de la fauna mediterrània es troba a les aigües adjacents al Principat de Catalunya. Aquesta proporció sembla aplicable a altres fílums. Cal recordar que la Mediterrània és una mar subtropical amb una biodiversitat molt elevada per la seva latitud, i que la majoria d'ambients d'aquesta mar estan presents a la zona catalana.

L'estat de conservació dels invertebrats no artròpodes a Catalunya és regular. Al medi marí no hi ha constància de cap extinció, però sí de rarefacció de diverses espècies que han estat objecte de recol·lecció incontrolada. Entre les espècies terrestres, n'hi ha diverses que es troben amenaçades per la destrucció dels seus hàbitats, sigui perquè tenen una distribució restringida, o pels seus requeriments ecològics estrictes. La fauna de les aigües dolces és, de llarg, la que actualment es troba en més greu perill, a causa de la contaminació i de les alteracions pregonas a pràcticament tots els rius, llacs i llacunes. A tall d'exemple, prop del 25 % dels mol·luscs dulciaquícules es considera vulnerable o en perill. Les úniques espècies d'invertebrats no artròpodes que gaudeixen de protecció legal i plans de recuperació efectius pertanyen a aquest col·lectiu: són les nàiades, els grans bivalves dels rius i llacs.

Objectius a assolir:

- Disposar d'un major coneixement i d'un seguiment prolongat, adequat en els plantejaments, i a càrrec o sota la supervisió d'especialistes, de la demografia i distribució de totes les espècies que es troben amenaçades, començant per aquelles que es troben en situació crítica.
- Aportar la documentació necessària per ampliar la llista d'espècies protegides, incloent totes aquelles que es troben en greu perill i que han restat fins ara ignorades.

- Aconseguir la recuperació *ex situ* de les espècies més amenaçades quan la protecció de l'hàbitat local es prevegi insuficient a curt termini per revertir la tendència actual.
- Assolir un coneixement prolongat en el temps de les espècies foranes que s'han aclimatat a Catalunya, començant per les més preocupants, i avaluant la seva demografia i dispersió, així com l'impacte sobre les comunitats autòctones, per tal de promoure la seva erradicació o mitigar els efectes indesitjats.
- Disposar dels mitjans humans necessaris per agilitzar i canalitzar la consecució de tots els objectius que es proposen, i que puguin gestionar i mantenir les bases de dades que calgui.
- Fomentar la coordinació i col·laboració dels diferents grups de recerca que treballen sobre diferents grups taxonòmics o aspectes biològics, evitant duplicitats i maximitzant el rendiment de l'esforç humà i econòmic.
- Incrementar la recerca taxonòmica en aquells grups dels quals ja es té un grau de coneixement apreciable, per elaborar una sèrie d'inventaris actualitzats, actualitzables i amb cobertura territorial exhaustiva.
- Impulsar, amb el mateix objectiu, l'estudi de tots els grups taxonòmics que no han estat ni mostrejats ni determinats a Catalunya, per part de zoòlegs d'experiència reconeguda en aquests o altres camps, o sota la supervisió dels mateixos.
- Aconseguir la salvaguarda dels hàbitats de totes les espècies amenaçades, tenint en compte la informació disponible sobre la seva dinàmica poblacional, i incloent la possibilitat de declarar reserves integrals d'extensió reduïda.
- Arribar a compatibilitzar els usos racionals del territori amb la conservació de tota la biodiversitat del país, prenent com a punt de partida les experiències realitzades amb èxit.
- Assolir el manteniment, millora i catalogació de les col·leccions públiques existents, sota criteris rigorosos i a càrrec de personal qualificat, articulant o centralitzant les de diferents centres, i afavorint si s'escau l'adquisició o concertació de col·leccions privades de reconeguda vàlua.
- Dissenyar una estratègia de recol·lecció i catalogació a tot el territori català, a càrrec de personal especialitzat o especialment entrenat, en base a un reticle cartogràfic i amb especial atenció a les àrees naturals protegides, per tal de disposar de col·leccions de recerca adequades.
- Disposar d'una difusió adequada dels coneixements científics de la fauna invertebrada. Això es pot aconseguir mitjançant la publicació de monografies, estrictament planificades i avaluades, sobre la fauna catalana, comparable a les publicacions botàniques, que serviria d'incentiu i compendi per als treballs taxonòmics i corològics.

- Aconseguir la difusió social del valor que tenen totes les espècies vivents, i del patrimoni que representa la biodiversitat en la seva totalitat, a través d'una educació ambiental activa, extensiva, atractiva i persuasiva.